

Er zijn aanwijzingen dat deze opstandige beweging het bestuur van de Indonesische Communistische Partij, de *Partai Komunis Indonesia* of PKI, uit de hand gelopen is: wel had men het Nederlands bewind ten val willen brengen, maar men bezat geen wapens. Een der leiders, zekere Moeso, deelde vier jaar later Paul de Groot mee dat hij, naar Moskou op weg om daar wapens te vragen, in Singapore door het bericht van de opstand verrast werd.¹

Tal van Indonesische communisten en ook anderen werden bij het onderdrukken van de opstand doodgeschoten of opgehangen; van de 13 000 gearresteerden werden ca. 8 000 spoedig vrijgelaten, de overigen hield men langer vast. Ca. 200 werden korte tijd later verbannen naar een primitief interneringskamp dat in een ongezonde streek van het verre Nieuw-Guinea aan de bovenloop van de rivier de Digoel ingericht werd. De PKI werd verboden en speelde nadien (zij had door de opstand haar kader verloren) als organisatie lange tijd geen rol meer. Wel bleven, wij zagen het bij 'De Zeven Provinciën', agenten van de Komintern en kleine communistische kernen actief; ook werd in 1934 weer een Komintern-bureau in Nederland opgericht dat, onder meer, via Zwitserland, 'verpakt in enveloppes van farmaceutische fabrieken', politieke propagandalectuur naar Indië zond; en tenslotte kon Moeso, de leider van de opgeheven PKI, vooral dank zij de hulp die hij van de belangrijkste Komintern-agent in Nederland, Daniël Goolooze, ontving, in 1935-36 ongeveer een jaar lang in diep geheim in Soerabaja verblijven²: hij won er Amir Sjarifoeddin, een jong jurist, voor het communisme.³ Goolooze zullen wij later, Sjarifoeddin veel later nog tegenkomen.

Van het interneringskamp moest de minister van koloniën bij een interpellatie door het sociaal-democratisch Tweede-Kamerlid ir. Ch. G. Cramer wel toegeven dat de ligging in een door malaria geteisterde landstreek slecht gekozen was, maar 'Boven-Digoel' bleef tot aan de Japanse invasie in stand. In Nederland werd hoofdzakelijk in linkse kringen tegen deze en dergelijke vormen van koloniale repressie geprotesteerd. In Indië kwam de nationalistische beweging in iets kalmere maar, wat het naaste doel betrof, niet wezenlijk andere banen. Nog geen jaar na de communistische opstand richtte ir. Soekarno de *Partai Nasional Indonesia* op; ook hij eiste onafhankelijkheid, werd eind '29 met vele anderen gearresteerd, zat na een proces twee jaar gevangen, kwam in '31 vrij en werd, zoals wij al zagen, in de nasleep van

¹ P. de Groot: *De dertiger jaren 1930-1935*, p. 88. ² G. W. Harmsen: *Daan Goolooze. Uit het leven van een communist* (1967), p. 60. ³ P. de Groot: *De dertiger jaren 1930-1935*, p. 177-78.